

DELIMITATION OF EDUCATIONAL SYSTEM, SCHOOLING SYSTEM AND SOCIAL SYSTEM

Andreea-Mihaela CILIBIU

“Constantin Brancusi” University of Targu-Jiu, Romania

e-mail: andreemihaela.cilibiu@gmail.com

ABSTRACT

THE AIM OF THIS ARTICLE IS TO PRESENT THE RELATIONSHIP THAT IS ESTABLISHED BETWEEN THE SOCIAL SYSTEM, THE EDUCATIONAL SYSTEM AND THE SCHOOLING SYSTEM, STARTING FROM THE PREMISE THAT EDUCATION IS CONSIDERED A SUBSYSTEM INTRINSIC TO THE SOCIAL SYSTEM. IN THE CONTEMPORARY SOCIETY, THE EDUCATIONAL SYSTEM INCLUDES, BESIDES THE OLD INSTITUTIONS OF THE FAMILY, THE SCHOOL AND THE CHURCH, NUMEROUS OTHER INSTANCES OF SECONDARY SOCIALIZATION: PROFESSIONAL ORGANIZATIONS, POLITICAL ORGANIZATIONS, ART AND CULTURE INSTITUTIONS ETC.

THE EDUCATIONAL SYSTEM WITHIN A SOCIETY IS THEREFORE MORE COMPREHENSIVE THAN THE SCHOOLING SYSTEM INCLUDED HERE, BECAUSE IN ADDITION TO ALL LEVELS AND TYPES OF SCHOOLING, IT INCLUDES ALL TYPES OF NON-SCHOOL EDUCATION.

ALL THREE TYPES OF EDUCATION - FORMAL, INFORMAL, NON-FORMAL - BETWEEN WHICH THERE IS NO STRICTLY ESTABLISHED BOUNDARY LINE, BUT WHICH ARE IN AN INTERDEPENDENCE RELATIONSHIP - FORM THE EDUCATIONAL SYSTEM. WITHIN THE EDUCATIONAL SYSTEM, THE MOST IMPORTANT IS THE SCHOOLING SYSTEM.

KEY WORDS: *SOCIAL SYSTEM, EDUCATIONAL SYSTEM, SCHOOLING SYSTEM, EDUCATION, FORMAL EDUCATION, INFORMAL EDUCATION, NON-FORMAL EDUCATION*

1. INTRODUCERE

Political, culturalul, economicul, administrativul, juridicul etc. sunt considerate subsisteme intrinseci sistemului social. Pe același plan cu acestea, se află și învățământul care, având propriul rol, instituții prin care acesta se materializează, funcții și structuri, este analizat ca subdomeniu al socialului. Astfel, elementele specifice sistemului social: „*relațiile sociale, instituțiile și cultura*”, sunt surprinse în mod caracteristic și în raport cu aceste subsisteme ale socialului. (Adrian Gorun, 2013, p. 5)

2. SISTEMUL SOCIAL, SISTEMUL EDUCAȚIONAL ȘI SISTEMUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT

Conceptul de *învățământ* suportă însă abordări limitative generate de „reducerea sensului urmare a perspectivei instituționale, la rândul ei reduționistă prin maximizarea rolului instituțiilor și minimalizarea (până la neglijare) a rolului relațiilor și culturii”. „Punându-se accentul doar pe aspectele formale, - scrie Adrian Gorun – învățământul este perceput exclusiv ca ansamblul instituțiilor implicate direct în activitatea de acumulare a cunoștințelor – „învățarea” -, activitate organizată într-un cadru specializat (școală,

universitate)”. Mai mult, „învățarea» nu reprezintă nici pe departe o activitate ce intră exclusiv în competența instituțiilor amintite și nici nu se rezumă doar la acumularea de cunoștințe în sens restrictiv (ca fragmente ale cunoașterii validate), ci și acumulare de deprinderi comportamentale, funcție de comandamentele unei comunități /societăți, epoci”.

(Adrian Gorun, 2013, pp. 5-6)

Din aceste motive, Gorun consideră că „termenul mai adecvat pentru a indica această activitate – în care nu este implicată exclusiv școala – este cel de *educare*, iar cel utilizat pentru indicarea subdomeniului social este cel de *educație*”. Astfel, se îngăduie analiza din mai multe perspective: a rolului „informativ și formativ” al procesului, a educației permanente, a normelor formale și informale imanente educației, a actorilor, a unor procese și transformări precum „criza de valori, atrofierea morală, decapitalizarea capitalului social (devalorizarea lui) și a impactului acestora asupra educației actuale, „pierderea monopolului instituțiilor tradiționale (școala, universitatea, familia, comunitatea, biserica) asupra educației”, a pieței educaționale etc. (Adrian Gorun, 2013, pp. 5-6)

„De altfel, – constată Gorun – dilema învățare *sau* educare a fost depășită în mai toate abordările, surprinderea coordonatei sociale a educației fiind posibilă doar prin demersul prin care *învățământul* este înțeles nu doar ca subdomeniu restrâns al socialului, ci și ca elementul cu cea mai mare importanță și pondere în sistemul educației. Elementul cu cea mai mare importanță și pondere, dar *nu unicul*”. (Adrian Gorun, 2013, p. 6)

În societatea contemporană, sistemul de educație include, pe lângă vechile instituții ale familiei, școlii și bisericii, numeroase alte instanțe de socializare secundară: organizații profesionale, politice, instituții de artă și cultură etc.

Sistemul de educație din cadrul unei societăți este, așadar, mai cuprinzător decât *sistemul de învățământ* inclus aici, deoarece pe lângă toate nivelurile și tipurile de învățământ, include toate tipurile de educație non-școlară. Toate cele trei tipuri de educație – formală, informală, nonformală – între care nu există o linie de demarcație strict stabilită, dar care se află într-o relație de interdependență – „împreună circumscriu sistemul educațional al unei societăți naționale, în cadrul căruia cel mai reprezentativ este sistemul de învățământ”. (Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu, coord., 1998, p.198)

Sistemele de învățământ sunt considerate de fapt *subsisteme ale sistemului social global*, ale căror caracteristici (organizare, structură, conținut, principii) sunt condiționate de cele ale celorlalte subsisteme sociale (economic, politic, cultural, comunitar și natural). Dar, în același timp, putem vorbi de influența exercitată de învățământ asupra acestora. (Mihai Diaconu, 2004, p. 70)

Sistemul de educație sau „*instituția educației*” - cum mai este denumit - trebuie înțeles ca reprezentând totalitatea instituțiilor, organizațiilor cu rol în educația indivizilor, parte a sistemului social în ansamblu, care a cunoscut o evoluție dinamică în timp din punctul de vedere al funcțiilor sale, dar și al instituțiilor implicate („*instanțelor de socializare*”). „Sistemul educațional are rolul de a *socializa* oamenii, astfel încât să devină membri ai societății, să îndeplinească roluri semnificative în rețeaua complexă a interacțiunilor sociale. Prin învățarea *rolurilor sociale* care îi revin, copilul se *socializează*, adică deprinde cum să satisfacă așteptările celorlalți în legătură cu el. Pe măsură ce rolurile sociale pentru care urma să fie pregătit copilul s-au diversificat și au crescut în complexitate, ca urmare a evoluției societății, sistemul de educație și-a multiplicat straturile socializatoare și și-a extins instanțele de socializare”. (Mihai Diaconu, 2004, p. 51)

Cercetătorii surprind mai multe *tipuri de sisteme de educație* în funcție de modelul de societate existent într-un anumit moment istoric, model caracterizat de un „tip de om dezirabil, ideal promovat în fiecare epocă istorică” : „de la rolul castei sacerdotale în

transmiterea culturii sacre (Mesopotamia și Egiptul antic), la paidèia greacă ce urmărea obținerea virtuții, nobleței, forței și minții pentru războinicul din Micene (Homer) sau împlinirea idealului țăranului harnic (Hesiod), de la educația intelectului (sofiști), la educația cetățeanului (Platon), de la inițierea în credință (primele comunități creștine), la educația cetățeanului prin cultură (umanismul) ș.a.m.d.”. (Adrian Gorun, 2012, pp. 58-59)

Ulterior, în momentul în care societatea aflată într-o continuă schimbare și progres, iar „tipul de om dezirabil” trebuia să demonstreze noi cunoștințe și abilități care nu au mai putut fi preluate din cadrul instituțiilor tradiționale (familie, biserică), „în manieră informală”, soluția „a fost oferită de *sistemul învățământului general obligatoriu al maselor*, în care principalul factor instituțional al educației devine *instituția școlară*, la care se adaugă influențe educative sistematice ale altor factori instituționali (mass-media, instituțiile educației non-școlare)”. (Mihai Diaconu, 2004, p. 53)

Astfel, este general acceptat faptul că „mediul primar al educației este reprezentat de familie, unde acțiunea educativă se întemeiază în comunitatea afectivă. Pedagogia – ca acțiune de intervenție directă asupra copilului în scopul «învățării» comportamentului dezirabil (în limba greacă *pais, paidos* = copil; *agogé* = a dirija) nu stă exclusiv în sarcina părinților, un complex de influențe contribuind la educația individului în orice epocă istorică de evoluție a societății umane. (...) mediul primar de educare – în care familia joacă un rol principal – este completat de *școală* – care garantează instrucția, *experiențele educative din viața socială* (educația extrașcolară), *comunitatea religioasă*, participarea la viața politică, diversele *forme de asociere și voluntariat, activitatea sportivă* ș.a.m.d.”. (Adrian Gorun, 2012, p. 59)

Sistemul de educație din cadrul unei societăți este așadar mai cuprinzător decât *sistemul de învățământ* inclus aici, deoarece pe lângă toate nivelurile și tipurile de învățământ, include toate tipurile de educație non-școlară. Toate cele trei tipuri de educație – formală, informală, nonformală – între care nu există o linie de demarcație strict stabilită, dar care se află într-o relație de interdependență – „împreună circumscriu sistemul educațional al unei societăți naționale, în cadrul căruia cel mai reprezentativ este sistemul de învățământ”. (Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu, coord., 1998, p.198)

Avem, așadar, mai multe tipuri de instituții și organizații care funcționează în cadrul unui *sistem de educație*, unele care „sunt special create pentru a educa pe oameni (instituțiile de învățământ), altele, pe lângă scopurile lor principale (permanente) își propun influențarea prin educație a membrilor lor”. Vorbim, așadar, despre: • instituții de învățământ, • instituția familiei, • instituțiile religioase, • instituțiile de informare în masă (presa, radio, televiziunea ș.a.), • instituțiile de cultură (teatre, muzee etc.), • instituțiile militare, • instituții politice ori sindicale (ce sunt preocupate de formarea propriilor membri în spiritul unor anumite idei, valori, atitudini, de inducerea anumitor comportamente)”. (Mihai Diaconu, 2004, pp. 57-58)

Există însă elemente intrinseci fiecărui tip de instituție educațională, elemente care îi conferă specificitatea: finalitățile educaționale (spre exemplu, finalitățile urmărite de instituțiile militare sunt distincte de cele ale instituțiilor religioase sau școlare etc.); agenții educogeni (care diferă în funcție de tipul fiecărei instituții: ofițeri, clerici, profesori, învățători etc.); receptorii (ostași, credincioși, elevi, studenți etc.); mesajul educațional transmis; modul de desfășurare a acțiunii educative (instrucția militară, ceremonialul religios, activități de predare etc.). (Mihai Diaconu, 2004, pp. 58-59)

Pe de altă parte, *sistemul de învățământ* – parte a sistemului de educație care înglobează ansamblul instituțiilor școlare și educative din cadrul unei societăți – „coordonează și asimilează acțiunile pedagogice proiectate și realizate (de) la nivelul următoarelor instituții:

➤ Școala, reprezentată prin: grădinițe, școli primare, școli generale, școli profesionale, școli speciale, grupuri școlare, licee, colegii universitare, universități, unități de instruire permanentă (recurentă, reciclare, perfecționare), unități de învățământ conexe (centre, cabinete de asistență psihopedagogică a elevilor, cadrelor didactice, părinților; centre, cabinete logopedice, case ale copiilor și elevilor);

➤ Instituțiile specializate în educație/instruire non-formală, complementare în raport cu școala: casele și cluburile elevilor/studentilor, taberele pentru elevi/studenti, centrele de formare profesională, centrele de vacanță („loisir”), presa școlară/universitară, radio-televiziunea școlară/universitară, rețelele de informatizare școlare/universitare;

➤ Organismele instituționale ale comunităților educative (locale, zonale; profesionale etc.) care sprijină școala în mod direct, conform unor relații contractuale: familia/comunitatea părinților; agenții economici, politici, culturali, biserica etc.“ (Sorin Cristea, 2000, p. 337)

Sistemele de învățământ sunt considerate de fapt *subsisteme ale sistemului social global*, ale căror caracteristici (organizare, structură, conținut, principii) sunt condiționate de cele ale celorlalte subsisteme sociale (economic, politic, cultural, comunitar și natural). Dar în același timp putem vorbi de influența exercitată de învățământ asupra acestora. (Mihai Diaconu, 2004, p. 70)

Astfel:

➤ influența asupra *subsistemului economic* poate fi surprinsă în următoarea manieră: „sistemele de învățământ, în funcție de starea economiei, își pot propune fie să răspundă unor nevoi economice și sociale ale momentului, fie să vină în întâmpinarea solicitărilor din partea celor educați, fie să pregătească forța de muncă necesară unor noi tipuri de activități și produse economice care sunt așteptate să predomine în viitor”.

➤ relația cu *subsistemul politic* poate fi descrisă ca o influență a acestuia din urmă asupra posibilității de acces a populației la diferitele niveluri ale educației („limitat, liber, foarte restrâns, prin felurite concursuri”) sau la „luarea deciziilor privind învățământul, atât în ceea ce privește participanții la decizie, cât și nivelurile de luare a deciziei (național, regional, instituțional)”.

➤ raportul cu *subsistemul cultural* pune la dispoziție explicația privind „deschiderea culturală spre o educație diferențiată după aptitudini sau un învățământ nivelator, în funcție de forța cu care se impun în societate concepțiile privind necesitatea unei educații egalitariste, democratice sau aristocratice sau de prestigiu de care se bucură diversele concepții asupra culturii școlare: cultura eclectică („doar ceea ce este mai bun și mai profund”), cultura deschisă („tot ceea ce este făurit de om în societate”) sau necesitatea unei culturi selective, produsă de elite culturale”. Mai mult, „cultura epocii împreună cu subsistemul politic explică focalizarea educației (individualistă, sociocratică sau umanistă), dar și orientarea educației spre trecut și tradiție, spre prezent, spre un viitor nespecificat sau spre un model precis de societate”.

➤ influența *subsistemului comunitar* reprezentat de stat, comunități teritoriale, asupra direcției, funcțiilor și rolului sistemului de învățământ se produce prin mai multe mecanisme: „1) reglementări normative (legi, decrete guvernamentale, hotărâri ministeriale, acorduri regionale); 2) mecanisme instituționale de organizare și administrare a învățământului la nivel național, regional, local și instituțional (organisme ministeriale, inspectorate școlare, consilii de administrație etc.); 3) mecanisme financiare (sistemul alocațiilor bugetare, controlul financiar etc.); 4) mecanisme de control prin obiective și rezultate (evaluarea instituțiilor școlare pe baza performanțelor obținute); 5) mecanisme de piață (introducerea mecanismelor competiției și obligativității îndeplinirii anumitor criterii de eficiență, mai ales pentru unitățile de învățământ superior)”.

➤ relația cu *subsistemul natural-demografic* este, de asemenea, de netăgăduit. Acesta „influențează mărimea și compoziția fluxurilor de elevi care intră în sistem, dar și extinderea sau restrângerea rețelei școlare, a personalului didactic angajat, în funcție de rata natalității, ponderea vârstelor ș.a.”. (Mihai Diaconu, 2004, pp. 70-72)

Exemplul dat aici este edificator: „Scăderea demografică din sate a fost atât de puternică, încât s-a diminuat dramatic sau a dispărut complet populația de vârstă școlară. În unele sate nu mai există elevi, iar școlile sunt părăsite. În alte sate, numărul foarte mic de elevi pune probleme serioase în ce privește rentabilitatea menținerii unei școli”. (I. Mihăilescu, 2003 apud Mihai Diaconu, 2004, p. 72)

3. CONCLUZII

Pentru clarificarea problemei delimitării sistemului educațional și sistemului de învățământ de sistemul social subliniem faptul că sistemul educațional și sistemul de învățământ sunt intrinseci sistemului social.

În societatea contemporană, sistemul educațional include, pe lângă vechile instituții ale familiei, școlii și bisericii, numeroase alte instanțe de socializare secundară: organizații profesionale, politice, instituții de artă și cultură etc.

Sistemul educațional din cadrul unei societăți este, așadar, mai cuprinzător decât sistemul de învățământ inclus aici, deoarece pe lângă toate nivelurile și tipurile de învățământ, include toate tipurile de educație non-școlară. Toate cele trei tipuri de educație – formală, informală, nonformală – între care nu există o linie de demarcație strict stabilită, dar care se află într-o relație de interdependență – formează sistemul educațional. În cadrul sistemului educațional, cel mai important este sistemul de învățământ.

BIBLIOGRAFIE

Cristea, Sorin, *Dicționar de pedagogie*, Chișinău-București, Grupul Editorial Litera, Editura Litera Internațional, 2000;

Diaconu, Mihai, *Sociologia educației*, Editura ASE, București, 2004, <http://www.biblioteca-digitala.ase.ro/biblioteca/pagina2.asp?id=cap2>;

Gorun, Adrian, *O istorie recentă a capitalului social. Marea Ruptură și noua matrice existențială*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2012;

Gorun, Adrian, *Studiu sociologic asupra Legii 1/2011. Educația și comunitatea*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2013;

Mihăilescu, I., *Cauze ale declinului învățământului rural*, în volumul Buletin științific, Seria: Științe socio-umane, Anul al VI-lea, nr. 2 (10), Universitatea din Pitești, 2003;

Zamfir, Cătălin, Vlăsceanu, Lazăr (coord.), *Dicționar de sociologie*, Ed. Babel, București, 1998.